

To se nikakor ne more dovoliti, da bi v tem ali onem postavodajnem zboru nekaj poslancev vsak čas lahko preprečilo razprave.

V delegaciji so sicer Mladočehi pokazali največjo složnost, in je tudi realist Masaryk odločno obsojal preziranje zastopnikov češkega naroda. Več znamenj pa vendar kaže, da zaradi dogodkov v češkem deželnem zboru mej Mladočehi samimi ni prave jedinosti. „Narodni Listy“ so na vso moč proslavljali to odločno postopanje mladočeških zastopnikov, glasilo realistov „Čas“ je pa sicer opravičuje, kot neobhodno potrebno, ali vendar pravi, da se taki dogodki ne smejo večkrat ponavljati, ker bi škodovali parlamentarizmu. Zatorej smemo misliti, da bi realisti za svojimi radikalnimi tovariši dolgo ne hoteli hoditi po teh polzkih potih in bi tako postopanje pripeljalo do popolnega razpora. Drugim Mladočehom bi pa zapuščenim od realistov in popolnoma osamljenim od vseh strank družega ne kazalo, kakor nastopiti pasivno politiko, katera bi jih privedla do popolnega propada.

Nemcem pa s takim postopanjem Mladočehi le koristijo. Dado jim priložnost, da se ponašajo kot tisti element, ki se poteguje in dela za red v državi. Da se niso Mladočehi poslužili v deželnem zboru tega sredstva, bi se najbrž nemške želje po zaključenem nemškem ozemlju ne bile še tako hitro uresničile. Vlada bi proti volji čeških veleposestnikov ne bila razdeljevala okrajev po nemških željah. Sedaj se pa ne ve, če se bodo veleposestniki še kaj ustavljali v tej stvari. Če se vse večje stranke faktično zedinijo proti Mladočehom, potem vlada lahko dela, kar hoče. Okraje lahko razdeljuje brez dovoljenja češkega deželnega zbora izgovarjajoč se, da je zado stila zakonu, ko je vprašala deželni zbor za mnenje, naj je že dobila odgovor ali pa ne. Odločevati, če se zaradi tacega postopanja morejo ministri klicati pred sodišče na odgovornost, pa ima državni zbor, kjer pa mladočeški vpliv že sedaj ni bil velik ali bode v bodoče še mnogo manjši, ako bodo hodili po poti, katero so nastopili. Državnozbornih razprav bi Mladočehi tudi ne mogli tako motiti, kakor so razprave deželnega zbora češkega. Vsaj so že poskušali protisemitje, pa se jim še nikdar ni prav posrečilo. Iz povedanega je jasno, da dogodki v češkem deželnem zboru češkemu narodu ne morejo koristiti, ker so le voda na nemški mlin. Zato jih mi, kot prijatelji češkega naroda obžalujemo, dobro vedoč, da je osoda naših severnih bratov v kaj tesni zvezi z našo osodo. Čim manjši vpliv bodo imeli češki zastopniki, tem večja bode moč levičarjev in tem brezobzirneje bodo pritiskali nas Slovence.

Pismo iz Amerike.

(Izv. dopis.)

New York 16. aprila 1893.

Huda dolga zima se je umaknila — poletju. Zadnja beseda ni kaka tiskovna ali celo naravna napaka, temveč je popolna resnica. Pred tednom so še kožuhi na new-yorških ulicah branili ljudi proti mrazu, danes pa slamniki senčijo obraze potečih se Newyorčanov.

Kakor vreme suče se tukaj v Ameriki vse naglo in kolo časa se vrti rapidno kazajoč vedno nove in čudne podobe.

Zastonj bi bilo Evropejcem pisati v stvareh, katere zanimivajo Američane — ker razmere tukaj so popolnoma drugačne. Kaj pač Slovence briga, če severo-amerikanska vlada hoče izgnati Kitajce? In vendar sem jest pred kakimi 20 leti videl v Ljubljani več Kitajcev in sicer so bili precej dolgo v belej stolici kranjski. Široko, modro obleko so nosili ti krivovertci in po hrbtu so jim visele dolge umetno pletene kite. Pač več tisoč Slovencev se je seznanilo takrat s temi pagani, zatorej sem bil prej morebiti malo prenagel, če sem rekel, da Slovencev nič ne brigajo Kitajci. Torej Kitajci morajo iti iz severo-američanskih držav, kost, koža kite — vse! Kaj se je zgodilo s Kitajci, kateri so bili — namalani v cerkvi častitih očetov Frančiškanov v Ljubljani in kateri so mučili tako grozovito katoliške misijonarje v svoji rojstni deželi, ne morem povedati. Zdi se mi, da so na prav toplem kraju.

V severo-američanskih državah biva kakih 200.000 Kitajcev. V New Yorku samem jih je okoli 20.000. Tukaj prislužijo svoje življenje s pranjem. To se more priznati tem ljudem, da perejo perilo tako čisto in lepo, da jih v tem nikdo ne more prekositi. Razumejo perilu dati nekako svetlobo, katere nikdo ne more posneti. Zaradi tega imajo dosti dela in zaslužijo lepe denarje. Prihod v Ameriko je Kitajcem že davno prepovedan — ali vedno jih pride še dosti tihotapno čez mejo severo-američ. držav. Podkupijo dotične vladne uradnike na mejah in tako se lahko razume, zakaj se tako množe. Ti „pigtaills“ (svinorepci), kakor jih Američani zaničljivo zaradi njih kit imenujejo, imajo dosti slabih navad — pri vseh njih pridnosti in varčnosti. Ena najslabših tih navad je pušenje ali kajenje opija. Opij je nekak pridelek iz makovega semema. Kdor to tvarino puši v posebno pripravljenih pipah, pade v nekako omotico ali težko spanje, v katerem se mu prijetne sanje prikazujejo. Ljudje tej navadi propadeni opešajo hitro na telesu in na duhu. Oklenilo se je te hude navade veliko Američanov posebno mladih žensk tudi iz najbogatejših in najimunitnejših krogov. Da bi mogla država bolj nadzorovati Kitajce, se je izdala postava, da se mora vsak v severo-američ. državah bivajoči Kitajec pri svojem dotičnem županstvu vpisati in svojo fotografijo izročiti, in sicer bi se moralo to zgoditi do 6. maja t. l. Kdor tega ne stori, bode izgnan iz dežele. Kitajci se niso brigali za to postavo, ker so rekli, da je protiustavna. Višje sodnije so pa odločile, da je ta ukaz ustaven in da Kitajci morajo iti. Tukaj je svet radoveden, kaj se bode zdaj zgodilo. Jaz mislim, da jih bode to v deželi držalo, kar jih je notri pustilo — zlato. Američani se razumejo na kovanje denarja prav dobro — vsak način jim je dober za to.

To se bode posebno pokazalo pri chicaški svetovni razstavi. Uže se je banka, kateri so evropejski razstavljavci zaupali svoj denar, razsula; sploh je ravno zdaj poka in stoka dosti v bančnih in borznih krogih.

Z razstavo imajo Chicažani veliko truda in muke. Gotovi krogi hočejo, da bi bila ob nedeljah zaprta. Delavci in malo premožni ljudje — in teh je največ — bi torej ne bili v stanu razstave videti. To je krivica! Vendar je bolje, da se ljudje podučno v razstavi zabavajo, kakor pa da po krčmah zapravljavjo svoj denar. Da bi razstava bila zatvorjena o nedeljah, za to so luteranski pastori, bogatini in krčmarji. Delavci v Chicagu so sklenili, da bodo rajši na nedeljo delali in v soboto praznovali, kakor pa da bi ne imeli nič od razstave. Prvi dve nedelji sta pokazali, da brez nedelje kot vstopni dan, ne more razstava obstati ali se izplačati. Zato bode zanaprej razstava skoraj gotovo o nedeljah otvorjena. Sploh malo ljudij dozdej razstavo obiskuje. Vstopnine je 50 centov (okoli 1 gld. 10 kr.) ali če hoče človek vse videti, stoji to okoli 15 dolarjev (čez 40 gld.). Da Američani imajo

veliki talent za gotove stvari! Veliko krika in vika bo sledilo temu bliščečemu in velikanskemu podvzetju.

Dne 27. aprila je bila tukaj v newyorški ladjestaji morska parada vojnih ladij, katere so poslale evropejske in ameriške države. Anglija, Francija, Rusija, Nemčija, Italija, Holadija, Španija, Brazilija, Argentinija, Chile so poslale po dve in več ladij. S severo-američ. vojnimi ladjami je bilo 50 ladij vkupaj, da z gromom topov slave Columba in otvorjenje chikaške razstave. Pač nikdar še ni bilo toliko narodov zastopanih na tako velikanski način, kakor pri tej priliki. Jeklene morske trdnjave so bučile blisk in grom v znak prijateljskega čutenja raznih narodov nasproti severo-američanskim državam. Avstrija ni bila zastopana z nobeno ladijo. Svet je tukaj majal z glavo zaradi tega. Kaj je bilo krivo temu, Bog zna.

Drugi dan po morskimi paradi so parado imeli mornarski vojaki ptujih ladij po ulicah newyorških. Neizmerno zanimivo je bilo viditi desetih narodov mornarje marširati na suhem. Vsi so dobro izvedli svojo nalogo — pa Rusi so prekosili vse. Veliki, močni, zdravi, izvrstno oblečeni in oboroženi sinovi „Belega strica“ so bistrh očíj in visoko noseči svoje glave korakali, „kakor bi hoteli New York vzeti z naskokom“ (storm, angleško) kakor se je izrazila „N. Y. Sun.“ Imponirali so ruski mornarji osobito s svojim izvrstnim ekserciranjem. Ogromne množice Američanov so ploskale z rokami, kjer so se pokazali belokapci (Rusi). Pa ni čuda — če je človek videl, kako so ti junaci po vsaki komandi kot blisk smuknili na svoje mesto in sicer na „nepopisljiv, originelen način, tako da so častniki američanski in drugih držav kar strmeli, kako gre vse to tako hitro in brez spodtike. (N. Y. Herald.). Rusov je bilo okoli 600 mož v paradi, priplavili so na treh orjaških vojnih ladjah. To je Američane zelo veselilo. Med severo-američansko vlado in Rusijo vlada veliko politično prijateljstvo. Rusija je že večkrat pokazala svojo prijaznost do držav posebno pa v zadnji severo-američanski vojski (1861—65), ko je rusko brodovje stalo na straži proti mogočim vtikanjem angleške vlade v tedanje notranje zadeve in homatije severo-američ. držav. Car je tudi hotel pokazati svojo hvaležnost, da so Američani lansko leto poslali stradajočim Rusom tako velikansko pomoč, Rusiji, katera je pomagala v hudih političnih časih vsem svojim sosedom, bode pač v tolažbo, da jej hvaležno nasproti bije v „Novem svetu“ srce velicega mogočnega naroda.

A. T.

Politični pregled.

Volitve v Trstu. — Te dni vrše se v Trstu volitve v mestni zbor. V četrtem razredu so zmagali iredentovci z veliko večino in bodo imeli najbrž tudi večino v mestnem zastopu. Italijanska konservativna stranka je bila odklonila vse zahteve Slovencev, zato je poslednji neso mogli podpirati in so bili postavili svoje kandidate, če tudi neso imeli nobenega upanja do zmage.

Delegaciji začeli ste zborovanje na Dunaju dne 24. m. m. Avstrijska delegacija je izvolila predsednika kneza Windischgrätza, ogerska pa grofa Andrassyja. Pri volitvi budgetnega odseka so se popolnoma prezrli Mladočehi; ker je prouzročilo žurno debato. Mladočeški poslanci so to zmatrali za poniževanje češkega naroda, katerega zastopajo. Plener je brez ovink izjavil, da se je to zgodilo po sporazumljeni vseh večjih strank, ki obsojajo surovo postopanje Mladočehov v češkem deželnem zboru. Stranke so sklenile, ne bodo odslej v vseh formalnih vprašanjih prezirale Mladočehe. Nekateri listi oporekajo, da bi se bile res stranke kaj tacega dogovorile, kakor je trdil Plener. Nam se pa dozdeva, da je Plener govoril resnico, da le to mnogim ni prav, da je vodja levičarjev povedal, kaj se je za kulisami dogovorilo. Mnogi politični vodje ne marajo, da bi se

izvedelo, v kako prijateljskih razmerah so za kulisami z levičarji. Plener je s svojo izjavo storil malo taktično napako. Utegne se celo prigraditi, da bode še v budgetnem odseku vodje strank v kaki rahli obliki mu oporekali. — V soboto je cesar vsprejel delegate. V svojem govoru je naglašal dobre odnose z vsemi državami in upanje, da se ohrani mir. Odnosaji pa vender še neso taki; da bi ne bilo treba skrbeti za povečanje vojne sile. Potem je pa cesar govoril s posamičnimi delegati. Gospoda Pfeiferja je popraševal o grajenji dolenjske železnice in pa o gospodarskih razmerah na Kranjskem. Proti tržaškemu delegatu se je pa vladar izrazil jako nepovoljno o razmerah v Trstu. Posebno se je opazilo, da je vladar dolgo govoril s Plenerjem o razmerah na Češkem. Če je verjeti nemškemu listom, se je jako pohvalno izrekel o postopanju nemške stranke v češkem deželnem zboru. Opazilo se je pa, da je vladar prezrl tri mladočeške delegate pri tem razgovorjanji, četrtega je pa samo vprašal, če je prvi pot v delegaciji. Pripisuje se temu dogodku političen pomen, ker je vladar dvakrat šel mimo Mladočehov, in torej ni verjetno, da bi jih bil le slučajno prezrl.

Češka. — Dogodki v češkem deželnem zboru in pa v delegaciji so vzbudili na Češkem veliko nevoljo. V praškem mestnem zboru se je predlagalo, da se mladočeškemu poslancem izreče zaupanje za njih moško postopanje in obsodbo, da se češki zastopniki prezirajo v delegaciji. Jeden mladočeških mestnih odbornikov je celo izrekel željo, da se Plenerju zapreči pot na Češko, ako je to s kakim zakonom mogoče, kar je pri nekaterih mestnih odbornikih vzbudilo odobravanje, pri večini pa posmeh.

Dunajski mestni zbor je volil mestne svetnike, kateri dobivajo po 3000 gl. letne plače. Izvoljeni so razen jednega samo liberalci. V mestnem svetu bo 21 liberalcev in le eden protisemit, če tudi imajo v mestnem zboru protisemitje dobro tretjino. Tukaj se je prav dobro pokazala liberalna pravičnost.

Ogerska gospodarska zbornica je vsprejela zakon o povišanju učiteljskih plač, še tudi ima ta zakon mnogo cerkvi in nemadarskim narodnostim škodljivih določeb. Grof Zichy je predlagal, da se sklepanje odloži, ker manjka mnogo zborničnih članov. Ko se je njegov predlog odklonil, so odšli vsi konservativni člani iz dvorane.

Nemčija. — Za nove volitve v državni zbor se dela pri vseh strankah na vse pretege. Le to je značilno pri tem agitovanji, da so se pričele stranke cepiti. Katoliški centum, toli mogočna stranka, in svobodomiselna stranka, nobena ni več edina. Nazori raznih poslancev teh dveh strank o vojaški predlogi prouzročili so neslogo. Edino le socijalni demokratje so složni, katerim se bode najbrže posrečilo prav dosti mandatov pridobiti.

Italija. — Ministerska kriza je zopet rešena. Giolitti se je dal pregovoriti in prevzel zopet predsedstvo; pravosodnim ministrom imenovan je senator Eula, finančnim pa senator Gagliarda, drugi ministri so ostali. Giolitti je predstavil zbornici nova ministra, izjavil, da vzdržuje še nadalje svoj, pri nastopu vlade, razviti program, ter zahteval, naj se večina jasno izreče, če zaupa vladi ali ne. Zbornica je izrekla vladi zaupanje z 227 proti 72 glasom.

Bolgarija. — Veliko sobranje je sprejelo v vseh treh čitanjih zakon o premembi ustave. Druzega izida pač ni bilo pričakovati, ker v sobranji sede skoro sami vladi naklonjeni poslanci. — Sobranje zaključilo se je v torek.

Srbija. — Od leta 1889. prazno poslaniško mesto v Londonu namerava srbska vlada zopet popolniti. Tudi v Cetinjah se namerava ustanoviti srbsko diplomatsko zastopstvo. — V vladnih krogih se zatrjuje, da bodo pri volitvah v skupščino, ki so se začele dne 20. maja, dobili večino zmerni radikali. Naprednjaški vojni minister Franasovič po volitvah najbrže odstopi in gre za poslanika v Rim.